

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку

С.М. Кваша

« 17 » травня 2021 р

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО:

на засіданні вченої ради факультету
ветеринарної медицини

Протокол № 9 від «13» травня 2021 р.

Декан **М.І. Цвіліховський**

на засіданні кафедри ветеринарної гігієни ім.
професора А.К. Скороходька

Протокол № 4 від «13» травня 2021 р.

Завідувач кафедри **М.Д. Кучерук**
«14» травня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ САНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

1. Рівень вищої освіти – **третій освітньо-науковий рівень**
2. Галузь знань – **21 Ветеринарна медицина**
3. Спеціальність – **212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»**
4. Освітньо-наукова програма – **Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза**
5. Гарант ОНП: **професор, д. вет.наук, професор О.М. Якубчак**
(посада, науковий ступінь, вчене звання)
6. Розробники: **професор, д. вет.наук, професор О.М.Якубчак**
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021

Опис навчальної дисциплін

Організація та контроль санітарних заходів

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	21 Ветеринарна медицина	
Спеціальність	212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2021-2022	2021-2022
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30 год.	30 год.
Практичні, семінарські заняття	- год.	- год.
Лабораторні заняття	30 год.	30 год.
Самостійна робота	120 год.	120 год.
Індивідуальні завдання	- год.	- год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	6 год.	6 год.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – забезпечити підготовку доктора філософії для дослідницької та викладацької діяльності у сфері ветеринарної медицини, гігієни тварин, гігієни харчових продуктів і кормів.

Завдання: набуття теоретичних знань і практичних навиків з метою професійної діяльності, а саме вивчити основи санітарного законодавства під час виробництва харчових продуктів і кормів в Україні та ЄС, гігієнічні вимоги і контроль якості: м'яса і м'ясних продуктів, молока та молочних продуктів, риби та рибних продуктів, яєць, рослинних продуктів і кормів на всіх етапах їх виробництва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати: - методи контролю безпечності та якості продукції та сировини тваринного і рослинного походження;

- основи ветеринарного та санітарного законодавства під час виробництва харчових продуктів і кормів в Україні та ЄС;

- гігієнічні вимоги і контроль якості: м'яса і м'ясних продуктів, молока та молочних продуктів, риби та рибних продуктів, яєць, рослинних продуктів і кормів на всіх етапах їх виробництва.

вміти:

- організовувати проведення санітарних заходів на підприємствах, що спеціалізуються на виробництві, переробці, зберіганні та реалізації харчових продуктів та сировини тваринного і рослинного походження;

- здійснювати контроль якості санітарних заходів на всіх етапах виробництва та обігу харчових продуктів та сировини тваринного та рослинного походження;

- досліджувати показники якості і безпечності харчової продукції і кормів тощо;

- оцінювати ефективність санітарних заходів на підприємствах санітарного нагляду.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної та заочної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	ти ж ні	у сь о г	у тому числі					у сь о г	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Організація та контроль санітарних заходів на тваринницьких потужностях														
Тема 1 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва молока та яловичини		3	2		1		6							
Тема 2 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва свинини		3	1		2		3							
Тема 3 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва продуктів птахівництва		3	1		2		3							
Тема 4 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва продуктів вівчарства та козівництва		1	1		-		3							
Тема 5 Організація та контроль санітарних заходів на кінних заводах, іподромах, кінно-спортивних комплексах		2	2		-		3							
Тема 6 Організація		3	2		1		3							

та контроль санітарних заходів на потужностях хутрового звірівництва та кролівництва													
Тема 7 Організація та контроль санітарних заходів у віваріях, зоопарках, притулках для тварин	2	1		1		3							
Тема 8 Організація та контроль санітарних заходів на держкордоні, митниці, транспорті	5	1		4		3							
Тема 9 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва продуктів рибництва	4	2		2		3							
Тема 10 Організація та контроль санітарних заходів на потужностях з виробництва продуктів бджільництва	4	2		2		6							
Разом за змістовим модулем 2	30	15		15		60							
Змістовий модуль 2. Організація та контроль санітарних заходів під час виробництва та обігу харчових продуктів													
Тема 1. Вступ. Санітарні заходи. Надання інформації про відповідні санітарні заходи.	5	2		-		6							
Тема 2. Санітарно-гігієнічні вимоги до складських приміщень, холодильників і транспорту для м'яса і м'ясопродуктів.	5	-		2		6							

Вимоги до побутових приміщень, особиста гігієна персоналу													
Тема 3. Аналіз ризиків під час виробництва та зберігання м'яса та м'ясних продуктів	7	2		2		6							
Тема 4. Контроль санітарно-гігієнічних вимог під час виробництва молока та молочних продуктів	7	2		2		6							
Тема 5. Гігієнічні умови виробництва рибних продуктів та контроль процесів.	7	1		1		6							
Тема 6. Сучасні вимоги до безпечності та якості яєць та яєчних продуктів. Контроль процесів	5	1		1		6							
Тема 7 . Гігієнічні вимоги до виробництва продуктів бджільництва.	5	1		1		6							
Тема 8. Гігієнічні вимоги до рослинних харчових продуктів. Державне регулювання якості та безпечності рослинних харчових продуктів.	5	1		1		6							
Тема 9. Аналіз ризиків під час виробництва та обігу харчових продуктів	7	3		3		6							
Тема 10 Контроль санітарно-	7	2		2		6							

гігієнічних вимог під час виробництва м'яса та м'ясних продуктів													
Разом за змістовим модулем 2		60	15		15		60						
Усього годин		180	30		30		120						

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Організація та контроль санітарних заходів на тваринницьких підприємствах		
1	Методи контролю якості дезінфекції тваринницьких приміщень, обладнання, інвентарю та інших об'єктів	2
2	Методи контролю якості дератизації тваринницьких об'єктів, способи проведення дератизації	2
3	Методи контролю якості дезінфекції тваринницьких об'єктів в умовах благополуччя та при інвазійних захворюваннях тварин та птиці	2
4	Дезодорація тваринницьких об'єктів та відходів тваринництва. Способи та методи контролю якості	2
5	Колоквіум № 1	2
Змістовий модуль 2. Організація та контроль санітарних заходів під час виробництва та обігу харчових продуктів		
6	Контроль санітарно-гігієнічних вимог під час виконання всіх технологічних етапів виробництва м'яса та м'ясних продуктів	2
7	Контроль санітарно-гігієнічних вимог під час виконання всіх технологічних етапів виробництва баночних консервів	2
8	Біологічні ризики під час виробництва та зберігання м'яса та м'ясних продуктів.	2
9	Періодичність та методи контролю залишкових кількостей токсикантів у харчових продуктах. Аналіз та управління ризиками.	2
10	Колоквіум № 2	2

3. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

НУБіП України

Ф-7.5-2.1.6-20

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
Третій (освітньо-науковий) рівень Спеціальність 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза	Кафедра ветеринарної гігієни імені професора А.К. Скороходька	Екзаменаційний білет №1 з дисципліни « <u>Організація та контроль санітарних заходів</u> »	Затверджую Зав. кафедри Кучерук М.Д. _____ 2022 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Методи контролю якості та безпечності яловичини			
2. Методи проведення та контролю дезінфекції у пташниках з клітковим способом утримання птиці.			
Тестові завдання різних типів			
1. На забійних підприємствах із потоковим процесом переробки тварин обладнують такі точки ВСЕ на лінії переробки овець і кіз			
1. внутрішніх органів, туш, фінальну			
2. голів, продуктів забою, лімфатичних вузлів			
3. голів, продуктів забою, фінальна			
4. голів, туш, фінальна			
2. За локалізованого туберкульозного ураження туші тварин (крім туш свиней) нормальної вгодованості, а також не уражені органи:			
1. направляють на проварювання або виготовлення м'ясних хлібів чи консервів;			
2. направляю на технічну утилізацію;			
3. знищують (спалюванням);			
4. направляють на виготовлення варених ковбас.			
3. Ветеринарно-санітарне оцінювання м'ясних туш та продуктів забою від хворих тварин і підозрілих у захворюванні на класичну чуму свиней, це:			
1. рішення про використання продуктів забою приймають після мікробіологічного дослідження на наявність сальмонел; шкури дезінфікують;			
2. промислова переробка (виготовлення варених ковбасних виробів, консервів);			
3. утилізація (переробка на м'ясо-кісткове борошно);			
4. знищення спалюванням.			
4. У разі виявлення фасціольозу та дикроцеліозу:			
1. тушу та внутрішні органи утилізують			
2. уражені частини внутрішніх органів утилізують або знищують, а неуражені і тушу випускають без обмежень. При інтенсивному ураженні внутрішніх органів їх цілком утилізують			
3. внутрішні органи утилізують, а тушу випускають без обмежень			
4. внутрішні органи і тушу знищують			
5. Збудники харчових токсикоінфекцій, це:			
1. <i>Cl. botulinum</i> ;			
2. Стафілококи;			
3. Бактерії роду <i>Salmonella</i> ;			
4. Токсигенні гриби.			

6. Масова частка жиру в молоці, яка відповідає базисній нормі, затвердженій Кабінетом Міністрів України у встановленому порядку це _____ %.
7. Як змінюється густина натурального незбираного молока при змішуванні його з водою?
8. В якій послідовності проходить етап підготовки корів до доїння 1. підмивання вим'я 2. легкий масаж 3. здоювання перших цівок 4. одягання доїльних стаканів
9. Назвіть хімічний метод дератизації 1. Використання бактокумарину 2. Використання фосфіду цинку 3. Використання капканів
10. Дайте правильну відповідь одним словом (Так, чи Ні) При виникненні інфекційних хвороб тварин обов'язково проводять заключну дезінфекцію.

8. Методи навчання

Лекції, практичні заняття з використанням розрахунково-аналітичних завдань, роботи з реактивами та обладнанням хімічної лабораторії

Годин у тиждень – **3,5/1**, тижнів на вивчення – 20

9. Форми контролю

- поточний (опитування, тестування);
- підсумковий іспит (письмовий)

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи R_{HP}	Рейтинг з додаткової роботи R_{DP}	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (залік/іспит)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг здобувача з навчальної роботи R_{HP} стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}} + R_{DP} - R_{ШТР},$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n} + R_{др} - R_{штр}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань здобувачів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводить рішенням кафедри для здобувачів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
01-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Якубчак О.М., Таран Т.В. Гігієна м'ясних харчових продуктів: [навчальний посібник] / О.М. Якубчак, Т.В. Таран. – К., 2015. – 126 с.

12. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ветеринарно-санітарна експертиза м'яса і м'ясопродуктів / Власенко В.В., Кравців Р.Й., Якубчак О.М., Касянчук В.В., Козак М.В., Гаврилук М.Д.-Вінниця: «Едельвейс і К», 2009 – 528 с.
2. Організаційні і процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні: Навчальний посібник для студентів програми підготовки ОКР «Магістр» зі спеціальності 8.130501 «Ветеринарна медицина». / Яценко І.В., Якубчак О.М., Білик Р.І., Кам'янський В.В.– Харків, Київ, 2010. – 109 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Регламент (ЕС) 178/2002 від 28.01.2002, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства, створює Європейський Орган Безпеки харчових продуктів та встановлює процедури з питань безпечності харчових продуктів.
2. Регламент (ЕС) 882/2004 від 29.04.2004 щодо офіційного контролю, який здійснюється щоб гарантувати підтвердження відповідності з кормовим та харчовим законодавством, правилами здоров'я та благополуччя тварин.
3. Регламент (ЕС) 854/2004 від 29 квітня 2004 року, що встановлює визначені правила для організації офіційного контролю продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною.
4. Директива Ради 89/662/ЕЕС від 11.12.1989 щодо ветеринарних перевірок при торгівлі в межах Співтовариства, з метою завершення внутрішнього ринку.
5. Директива Ради 2009/156/ЕЕС від 30.11.2009, вимоги щодо здоров'я тварин, які регламентують переміщення та імпорт коней з третіх країн.
6. Регламент (ЕС) 852/2004/ЕС від 29 квітня 2004 року щодо гігієни харчових продуктів.
7. Регламент (ЕС) 853/2004 від 29 квітня 2004 року, що встановлює визначені правила гігієни для продуктів тваринного походження.
8. Регулювання (ЕС) 1774/2002 від 03.10.2002, що встановлює ветеринарно-санітарні правила для субпродуктів тваринного походження, не призначених для споживання людиною.
9. Директива Ради Європи 2001/110/ЕС від 20 грудня 2001 року відносно меду.
10. Регулювання (ЕС) № 183/2005 Європейського Парламенту та Ради Європи від 12 січня 2005 року, що встановлює вимоги до гігієни кормів.
11. Регламент (ЕС) № 767/2009 Європейського Парламенту та Ради Європи від 13 липня 2009 року щодо розміщення на ринку та використання кормів.
12. Директива Ради 2002/32/ЕС від 07.05.2002 про небажані речовини для годівлі тварин.

13. Директива Ради 90/167/ЕЕС від 26.03.1990, що встановлює умови управління приготування, розміщення на ринку та використання лікувальних кормів у Співтоваристві.
14. Регламент (ЕС) № 1831/2003 Європейського Парламенту та Ради Європи від 22 вересня 2003 року щодо кормових добавок, які використовуються для годівлі тварин.
15. Регламент (ЕС) 1935/2004 від 27.10.2004 щодо матеріалів та предметів, які призначені для контактування з харчовими продуктами.
16. Директива Комісії 2002/72/ЕС від 06.08.2002 щодо пластикових матеріалів та предметів, які призначені для контактування з харчовими продуктами.
17. Директива Комісії 84/500/ЕЕС від 15.10.1984 щодо наближення законодавства країн членів ЄС відносно керамічних предметів, які призначені для контактування з харчовими продуктами.
18. Директива Комісії 2007/42/ЕЕС від 29.06.2007 щодо матеріалів та предметів, виготовлених із регенованої целюлозної плівки, які призначені для контактування з харчовими продуктами.
19. Директива Ради 2000/13/ЕС від 20.03.2000 щодо наближення законодавства країн членів ЄС відносно маркування, представлення та рекламування харчових продуктів.
20. Директива Ради 90/496/ЕЕС від 24.09.1990 щодо зазначення харчової цінності на маркуванні харчових продуктів.
21. Директива Ради 89/396/ЕЕС від 14.06.1989 щодо позначки або маркування, яке вказує на партію, до якої належить харчовий продукт.
22. Директива 98/83/ЕЕС від 03.11.1998 щодо якості води, призначеної для споживання людиною.
23. Директива 2009/54/ЕЕС від 18.06.2009 щодо експлуатації та продажу природної мінеральної води.
24. Регламент 1333/2008/ЕС від 16.01.2008 щодо харчових добавок.
25. Регулювання 1334/2008/ЕС від 16.01.2008 щодо ароматизаторів та деяких харчових інгредієнтів з ароматичними властивостями для використання в та на харчових продуктах.
26. Регламент (ЕС) 2232/96, що встановлює процедуру Співтовариства для ароматичних речовин, що використовуються в та на харчових продуктах.
27. Директива Ради 2001/82/ЕС від 06.11.2001, Кодекс Співтовариства щодо ветеринарних лікарських препаратів.
28. Регламент Ради (ЕЕС) 470/2009 від 06.05.2009, що встановлює процедуру Співтовариства для встановлення рівнів залишків фармакологічно-активних речовин в харчових продуктах тваринного походження.
29. Регламент Комісії (ЕЕС) 37/2010 від 22.12.2009 щодо фармакологічно-активних речовин та їх класифікації за максимально допустимими рівнями в харчових продуктах тваринного походження.
30. Регламент 396/2005/ЕЕС від 23.02.2005 про максимальні допустимі рівні пестицидів у та на продуктах харчування та кормах рослинного та тваринного походження.

31. Регламент Комісії 1881/2006 від 19.12.2006, що встановлює максимально-допустимі рівні для деяких контамінантів у харчових продуктах.
32. Директива Ради 96/22/ЕС від 29.04.1996 про заборону використання при вирощуванні тварин деяких речовин, які мають гормональну або тиреостатичну дію, а також бета-агоністів.
33. Директива Ради 96/23/ЕС від 29.04.1996 про заходи моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та в продуктах тваринного походження.
34. Регламент Ради 315/93/ЕЕС від 08.02.1993, що встановлює процедуру Співтовариства для контамінантів у харчових продуктах.
35. Регламент (ЕС) 2073/2005 від 15.11.2005 щодо мікробіологічних критеріїв для харчових продуктів.
36. Рішення Комісії 97/747/ЕС від 27.10.1997, що встановлює рівні та частоту відбору зразків згідно Директиви 96/23, для моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та в продуктах тваринного походження.
37. Рішення Комісії 98/179/ЕС від 23.02.1998, що встановлює детальні правила для офіційного відбору зразків для моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та в продуктах тваринного походження.
38. Рішення Комісії 2002/657/ЕС від 14.18.2002 щодо впровадження директиви 96/23/ЕС з питань ефективності аналітичних методів та інтерпретації результатів.
39. Директива Ради 2002/63/ЕС від 11.07.2002, що встановлює методи відбору зразків для офіційного контролю залишків пестицидів в- та на продуктах рослинного та тваринного походження.
40. Регулювання 401/2006/ЕС від 23.02.2006, що встановлює методи відбору проб та методи аналізу для офіційного контролю рівнів мікотоксинів у харчових продуктах.
41. Регламент Комісії (ЕС) від 28 березня 2007 року № 333/2007, що затверджує методи відбору зразків і методи аналізу для офіційного контролю рівнів свинцю, кадмію, ртуті, неорганічного олова, 3-MCPD та бензапірену в харчових продуктах.
42. Регламент Комісії (ЕС) від 28 березня 2006 року № 1883/2006, що затверджує методи відбору і методи аналізу для офіційного контролю рівнів діоксинів.
43. Регламент Комісії (ЕС) від 23 лютого 2006 року № 1882/2006, що затверджує методи відбору і методи аналізу для офіційного контролю рівнів нітратів.
44. Директива Ради 1999/2/ЕС від 22.02.1999 про наближення законодавства країн-членів ЄС щодо харчових продуктів та харчових інгредієнтів, опромінених іонізуючою радіацією.
45. Директива Ради 1999/3/ЕС від 22.02.1999 про встановлення списку Співтовариства харчових продуктів та харчових інгредієнтів, опромінених іонізуючою радіацією.
46. Директива Ради 89/398/ЕЕС від 03.05.1989 про наближення законодавства країн-членів ЄС щодо харчових продуктів призначених для особливих харчових цілей.

47. Директива Комісії 2006/141/ЕЕС про молочні суміші для грудних дітей та немовлят.
48. Директива Комісії 2006/125/ЕС від 05.12.2006 про оброблені злакові харчові продукти та дитячі харчові продукти для дітей та юнаків.
49. Директива Комісії 96/8/ЕС від 26.02.1996 щодо харчових продуктів, призначених для використання в дієтичному харчуванні та для зниження ваги.
50. Директива Комісії 1999/21/ЕС від 25.03.1999 щодо дієтичних продуктів для спеціальних лікувальних цілей.
51. Регулювання (ЕС) 1829/2003 від 22.09.2003 щодо генетично модифікованих харчових продуктів та кормів.
52. Регламент (ЕС) 1830/2003 від 22.09.2003 щодо простежуваності та маркування генетично модифікованих організмів та щодо простежуваності харчових продуктів та кормів, виготовлених із ГМО.
53. Регламент (ЕС) 258/97 від 27.01.1997 щодо новітніх харчових продуктів та інгредієнтів.
54. Директива 2001/18/ЕС від 12.03.2001 щодо Обґрунтованого випуску в навколишнє середовище ГМО.
55. Директива Ради 2008/71/ЕЕС від 15.07.2008 щодо ідентифікації та реєстрації свиней.
56. Регламент (ЕС) 1760/2000 від 17.07.2000, що встановлює систему ідентифікації та реєстрації жуйних тварин, маркування яловичини та продуктів із яловичини.
57. Регламент Комісії 911/2004/ЕС від 29.04.2004 щодо вушних бирок, реєстру господарств та паспортизації.
58. Директива Ради 96/93/ЕС від 17.12.1996 щодо сертифікації тварин та продуктів тваринного походження.
59. Регламент (ЕС) 999/2001 від 22.05.2001, що встановлює правила для запобігання, контролю та знищення деяких трансмісивних губчастоподібних енцефалопатій.
60. Директива Комісії 2001/89/ЕС від 23.10.2001 про міри Співтовариства при контролі КЧС.
61. Директива Ради 80/1095/ЕЕС від 11.11.1980, що встановлює умови, призначені для збереження території Співтовариства вільною від КЧС.
62. Директива Ради 2003/85/ЕС від 29.09.2003 про міри Співтовариства при контролі ящуру.
63. Директива Ради 90/423/ЕЕС від 26.06.1990, що впроваджує міри Співтовариства для контролю ящуру.
64. Директива Ради 92/35/ЕЕС від 29.04.1992, що встановлює правила контролю та заходи для боротьби з африканською чумою коней.
65. Директива Ради 2005/94/ЕЕС від 20.12.2005 про міри Співтовариства для контролю грипу птиці.
66. Директива Ради 92/66/ЕЕС від 14.07.1992, що встановлює міри Співтовариства для контролю хвороби Ньюкасла.
67. Рішення Комісії 91/42/ЕЕС від 08.01.1991, що встановлює критерії, що мають застосовуватись при складанні планів непередбачених заходів для контролю ящуру.

68. Директива Ради 78/52/ЕЕС від 13.12.1978, що встановлює критерії, для національного плану для знищення бруцельозу, туберкульозу та ензоотичного лейкозу ВРХ.
69. Директива Ради 91/68/ЕЕС від 28.01.1991 щодо санітарних вимог, що регулюють торгівлю в Співтоваристві ДРХ.
70. Директива Ради 82/894/ЕЕС від 21.12.0982 щодо повідомлення про хвороби тварин в межах Співтовариства.
71. Директива 2003/99/ЕС від 17.11.2003 про моніторинг зоонозів та зоонозних агентів.
72. Директива Ради 1999/74/ЕС від 19.07.1999, що встановлює мінімальні стандарти для захисту курей-несучок.
73. Директива Ради 2008/119/ЕЕС від 18.12.2008, що встановлює мінімальні стандарти для захисту телят.
74. Директива Ради 2008/120/ЕЕС від 18.12.2008, що встановлює мінімальні стандарти для захисту свиней.
75. Директива Ради 98/58/ЕС від 20.07.1998 про захист тварин, які утримуються з сільськогосподарською ціллю.
76. Регулювання 1/2005/ЕЕС від 22.12.2004 про захист тварин під час транспортування.
77. Регулювання Ради (ЕС) 1255/97 від 25.06.1997 щодо критеріїв Співтовариства, для контрольних постів.
78. Регулювання 1099/2009/ЕЕС від 24.09.2009 про захист тварин під час забою.
79. Директива Ради 2009/156/ЕЕС від 30.11.2009 щодо санітарних вимог, що регламентують переміщення та імпорт з третіх країн коней.
80. Директива Ради 97/78/ЕС від 18.12.1997, що встановлює принципи управління організацією ветеринарних перевірок продуктів, що надходять з третіх країн.
81. Рішення Ради, 90/424/ЕЕС від 26.06.1990 щодо витрат у галузі ветеринарії.
82. Рішення Ради 2006/965/ЕЕС від 19.12.2006 щодо витрат у галузі ветеринарії.
83. Директива Ради 96/43/ЕС щодо фінансування ветеринарних інспекції та контролю живих тварин і деяких продуктів тваринного походження.
84. Директива Ради 2000/77/ЕС від 14.12.2000, що встановлює принципи, управління організацією державних інспекції в області годівлі тварин.
85. Закон України «Про ветеринарну медицину».
86. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
87. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції».
88. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб».
89. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової економічної програми проведення моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, на 2010 – 2015 роки».

90. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів».
91. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».
92. Закон України «Про рекламу».
93. Указ Президента України від 22 березня 2001 року №192/2001 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення стабільної епізоотичної ситуації в Україні».
94. Указ Президента України від 19.10.2005 №1450/2005 «Про невідкладні заходи щодо запобігання занесенню і поширенню високопатогенного грипу та мінімізації наслідків можливої пандемії грипу».
95. Постанова Кабінету Міністрів від 04.01.99 №12 (із змінами від 21.07.2000 №1140 та 21.06.2001 №674) «Про затвердження переліку харчових добавок, дозволених для використання у харчових продуктах».
96. Постанова Кабінету Міністрів від 17.02.2000 №342 «Про внесення змін до переліку харчових добавок, дозволених для використання у харчових продуктах».
97. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2008 року №712 «Про затвердження Порядку видачі експлуатаційного дозволу для потужностей (об'єктів) з виробництва, переробки або реалізації харчових продуктів».
98. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 року №833 «Про затвердження Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень».
99. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 №848 «Про затвердження критеріїв оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності, яка підлягає державному ветеринарно-санітарному контролю та нагляду».
100. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2007 р. №1075 «Питання Державного департаменту ветеринарної медицини».
101. Постанова Кабінету Міністрів від 30.07.98 №1187 «Про затвердження «Порядку віднесення харчових продуктів до категорії спеціальних».
102. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 №1349 «Про затвердження положень про державну реєстрацію ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів».
103. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2003 №1351 «Про затвердження Тарифів (прейскурантів) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби».
104. Наказ Міністерства транспорту України від 09.12.2002 №873 «Про затвердження Правил перевезення тварин, птиці та інших вантажів, які підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.12.2002 за №1032/7320.
105. Наказ Міністерства транспорту України від 14.10.97 №363 «Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в

- Україні» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20.02.1998 за №128/2568.
106. Постанова Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.99 №37 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів харчових добавок у харчових продуктах».
 107. Наказ МОЗ від 16.08.96 №78.
 108. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №192-82 «Про введення уніфікованої системи санітарно-гігієнічного контролю за залишковими кількостями пестицидів в с/г продукції та продуктах харчування».
 109. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №268-84 «Про додаткові заходи по підсиленню контролю за використанням в народному господарстві пестицидів та регуляторів росту рослин».
 110. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2001 №196 «Про невідкладні заходи попередження розповсюдження та ліквідації пріонних інфекцій».
 111. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.10.2000 №247 «Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи».
 112. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.11.2002 №429 «Про впровадження в практику установ та закладів охорони здоров'я, санітарно-епідеміологічних установ методичних вказівок з епідеміологічного нагляду за пріонними інфекціями».
 113. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 28.07.2003 №20 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів вмісту контамінантів у м'ясі механічного обвалювання (ММО) птиці».
 114. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 27.01.2000 №41 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів для харчових продуктів».
 115. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 14.03.2001 №126 «Про затвердження значень гігієнічних нормативів для харчових продуктів».
 116. Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.09.2003 №342 «Про запровадження обов'язкової ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби (зі змінами)».
 117. Наказ Міністерства аграрної політики України від 31.12.2004 №497 «Про запровадження обов'язкової ідентифікації та реєстрації свиней».
 118. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини України від 07.06.2002 №28 «Про затвердження Правил передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів» та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 21.06.2002 за №524/6812.
 119. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини України від 14.06.2004 №71 «Про затвердження Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду» та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за №768/9367.

120. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини від 19.04.2005 №32 «Про затвердження Правил видачі ветеринарних документів на вантажі, що підлягають обов'язковому ветеринарно-санітарному контролю та нагляду», зареєстровані в Міністерстві юстиції України 15.06. 2005.
121. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини України від 04.07.03 № 52 «Щодо введення в дію постанови Ради (ЕЕС) 2377/90 від 26.06.90, що встановлює загальні процедури співтовариства для визначення залишкових кількостей дозволених речовин (ветеринарних препаратів тощо) у харчових продуктах тваринного походження» (лише для рибопереробних підприємств – потенційних експортерів рибопродукції).
122. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини від 07.11.2002 №61 «Про затвердження Інструкції щодо діагностики, профілактики та боротьби з губчастоподібною енцефалопатією великої рогатої худоби» та зареєстрований в Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 листопада 2002 р. за №897/7185.
123. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини від 14.06.2004 №71 «Про затвердження Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за №768/9367.
124. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини від 26.10.2005 №96 «Про затвердження Інструкції про заходи боротьби з грипом птиці» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31.10.2005 №1304/11584.
125. Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 13.04.2009 №85 «Про затвердження Порядку видачі ветеринарних документів» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16.06.2009 за № 519/16535.
126. Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 30.12.2008 №339 «Про затвердження порядку проведення розслідувань та вжиття відповідних заходів спеціалістами державної служби ветеринарної медицини у разі отримання позитивних результатів лабораторних досліджень».
127. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 04.03.02 №15 «Про заборонну використання окремих ветеринарних препаратів».
128. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 12.06.97 №19 «Про затвердження Інструкції по клеймуванню м'яса» та зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 25.09.97 за №447/2251 (із змінами, затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 03.07.2001 №51).
129. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 12.03.2001 №23 «Про невідкладні заходи попередження і ліквідації проявів захворювання великої рогатої худоби на губчастоподібну енцефалопатію та інші пріонні інфекції» та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 18 квітня 2001 р. за №356/5547.
130. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 27.12.99 №49 «Про затвердження Порядку пропуску вантажів, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини, через державний кордон України»,

- затверджений в Міністерстві юстиції України 10.01.2000 за №9/4230 (зі змінами).
131. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 03.07.2001 №53 «Про затвердження Ветеринарно-санітарних правил для птахівницьких господарств і вимог до їх проектування» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.07.2001 за №565/5756.
 132. Накази Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 02.06.2009 № 74 та від 11.08.2009 №106 «Про затвердження уніфікованих форм актів».
 133. Положення про державний ветеринарно-санітарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо забою тварин, переробки, зберігання, транспортування й реалізації продукції тваринного походження, затверджене наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 01.09.00 №45 та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 31.10.00 за №760/4981 (зі змінами, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 23.06.2003 № 51 та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 8 липня 2003 року за №562/7883).
 134. Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 1999 року №1109.
 135. Міжгалузєва комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки, затверджена постановою Кабінету міністрів України від 10 січня 2002 року №14.
 136. Схема проведення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 09.02.2004 №14.
 137. Ветеринарні вимоги щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного нагляду, затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 14.06.2004 №71 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за №768/9367.
 138. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів, затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини України від 07.06.2002 №28 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 21.06.2002 за №524/6812.
 139. Ветеринарно-санітарні правила для боєнь, забійно-санітарних пунктів господарств та подвірного забою тварин затверджені наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 14.01.04 №4 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 28.01.04 за №121/1720.
 140. Ветеринарно-санітарні правила для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйцепродуктів, затверджені наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 07.09.01 №70 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27.09.01 за №849/6040.
 141. Ветеринарно-санитарные правила для специализированных заводов по производству мясокостной муки, 1972.

142. Ветеринарно-санитарные правила сбора пищевых отходов и использование их для кормления свиней, 1970.
143. Санитарные правила по производству и оценке качества бумаги и картона, выработанных с использованием макулатуры и предназначенных для упаковки сухих пищевых продуктов №4105-86.
144. Санитарные нормы «Допустимые количества миграции (ДКМ) химических веществ, выделяющихся из полимерных и других материалов, контактирующих с пищевыми продуктами и методы их определения» №42-123-4240-86.
145. Правила ветеринарно-санітарної експертизи яєць свійської птиці, затверджені наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 07.09.01 №70 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27.09.01 за №850/6041.
146. Правила ветеринарно-санітарної експертизи молока і молочних продуктів та вимог щодо їх реалізації, затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини України від 20.04.2004 №49 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 07.05.2004 за №579/9178.
147. Правила ветеринарно-санитарной экспертизы пресноводной рыбы и раков, 1989.
148. Державні санітарні правила і норми для підприємств і суден, що виробляють продукцію з риби та інших водних живих ресурсів, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2003 №197.
149. Державні санітарні правила для молокопереробних підприємств №4.4.4011-98.
150. Санітарні правила для м'ясної промисловості, затверджені Міністерством м'ясної промисловості №3228-85.
151. Санітарні правила і норми «Папір і картон на основі макулатури, призначені для пакування сухих харчових продуктів. Гігієнічні вимоги, критерії оцінки якості, методи визначення» від 02.03.1994 №213.
152. Основные ветеринарные правила для комплексно-механизированных овцеводческих ферм, 1973.
153. Основные ветеринарные правила для специализированных хозяйств (ферм) по выращиванию и откорму крупного рогатого скота, 1970.
154. Ветеринарно-санитарные требования для специализированных свиноводческих предприятий, 1986.
155. ДСанПіН 4.4.4.-065-2000 «Державні санітарні правила та норми для підприємств щодо виробництва і розливу мінеральних та штучних мінералізованих вод».
156. СанПіН 8.8.1.2.3.4-000-2001 «Допустимі дози, концентрації, кількості та рівні вмісту пестицидів у сільськогосподарській сировині, харчових продуктах, повітрі робочої зони, атмосферному повітрі, воді водоймищ, ґрунті».
157. СанПіН 42-123-4540-87 «Максимально-допустимі рівні вмісту пестицидів у харчових продуктах».

158. СанПин 42-123-4940-88 «Микробиологические нормативы и методы анализа продуктов детского, лечебного и диетического питания и их компонентов».
159. СанПіН №222 від 23.07.76 «Санітарні правила і норми по застосуванню харчових добавок» (зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 23.07.98 №218 «Про відніму додатку №1 до Наказу МОЗ №222 від 23.07.96»).
160. СП942-71 «Санитарные правила для детских молочных кухонь».
161. СП 4416-87 «Санітарні правила для підприємств по обробці та розливу питних мінеральних вод».
162. ГН 4.4.073-2001 «Тимчасові гігієнічні нормативи вмісту контамінантів хімічної і біологічної природи у біологічно активних добавках».
163. Медико біологічні вимоги і санітарні норми якості продовольчої сировини і харчових продуктів № 5061-89 від 01.08.1989.
164. Інструкція по зберіганню рибних товарів на складах та у магазинах №2977-84.
165. Інструкція по санітарно-мікробіологічному контролю виробництва харчової продукції з риби та морських безхребетних №5319-91.
166. Інструкція по мікробіологічному контролю виробництва на підприємствах молочної промисловості, 1987.
167. Інструкція по обробці та використанню на харчові цілі м'яса, яке зазнало впливу парів аміаку, 1988.
168. Інструкція по застосуванню бензоату натрію для підвищення стійкості безалкогольних напоїв, 1980.
169. Інструкція про заходи з профілактики та ліквідації класичної чуми свиней, 1994.
170. Інструкція про заходи по попередженню і ліквідації захворювання тварин ящуrom, 2001.
171. Інструкція про заходи з попередження та профілактики чуми однокопитних, 1961.
172. Інструкція «Про заходи щодо боротьби з ньюкаслською хворобою птиці», затверджена наказом Головного управління ветеринарної медицини Міністерства сільського господарства і продовольства №5 від 15.03.1994, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 березня 1994 р. за N 58/267.
173. Інструкція по профілактиці та оздоровленню великої рогатої худоби від туберкульозу, 1994.
174. Інструкція по профілактиці та оздоровленню великої рогатої худоби від лейкозу, 1992.
175. Інструкція про заходи з профілактики та боротьби з бруцельозом тварин, 2000.
176. Инструкция по приготовлению детских молочных продуктов на молочных кухнях системы здравоохранения от 28.11.1988 №4724-88.
177. Методичні вказівки по санітарно-мікробіологічному контролю виробництва риби холодного та гарячого копчення № РГ-82.
178. Методичні вказівки «Схема комплексного обстеження молокопереробних підприємств фахівцями по гігієні харчування та епідеміологами» №409-86.

179. Методичні вказівки по мікробіологічному контролю виробництва на підприємствах молочної промисловості, 1987.
180. Методичні вказівки «Лабораторна діагностика сальмонельозів людини та тварини, виявлення сальмонел в кормах, продуктах харчування та об'єктах зовнішнього середовища», 1990.
181. Методичні вказівки «Гігієнічна оцінка іонообмінних полімерів, що призначені для використання у цукровій промисловості» №1237-75.
182. Методические указания по гигиенической оценке лакированной консервной тары (дополнение к инструкции МЗ СССР №880-71 «По санитарно-химическому исследованию изделий, изготовленных из полимерных и других синтетических материалов, предназначенных для контакта с пищевыми продуктами»), 1982.
183. Методические указания по санитарно-химическому исследованию резин и изделий из них, предназначенных для контакта с пищевыми продуктами, 1988.
184. Міждержавний стандарт ДГСТ 7702.2.5-93 «М'ясо птиці, субпродукти та напівфабрикати пташині. Методи виявлення та визначення кількості лістерій».
185. ДСТУ 4504-2004 Мед натуральний. ТУ.
186. Технологическая инструкция по производству кормовой муки животного происхождения и технологического жира на заводах по производству мясокостной муки системы Министерства сельского хозяйства СССР, 1976.
187. Методичні вказівки по мікробіологічному контролю виробництва на підприємствах молочної промисловості, 1987.
188. Методичні рекомендації «Періодичність контролю продовольчої сировини та харчових продуктів за показниками безпеки МР 4.4.4.-108-2004».
189. Програма запобігання і ліквідації проявів захворювання великої рогатої худоби на губчастоподібну енцефалопатію та інших пріонних інфекцій на території України на 2001-2010 рр.», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2001 №179.

13. Інформаційні ресурси

Інтернет –ресурси, методичні рекомендації, підручники